รายงานความก้าวหน้า

งวดสุดท้าย (รอบ 31 ตุลาคม พ.ศ.2566)

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย)

การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของสารสกัดขิงนึ่ง การประคบเต้านมด้วยสมุนไพร และยาหลอก ต่ออัตราการไหลของน้ำนม ปริมาณน้ำนมของมารดาหลังคลอดปกติครรภ์แรก

ชื่อโครงการ (ภาษาอังกฤษ)

Clinical Comparative Study of the Steamed Ginger Extract, Hot Herbal Compress and Placebo on Milk Flow Rate and Milk Volume in First Normal Postpartum Women.

รศ.ดร.พท.นวลจันทร์ ใจอารีย์

หัวหน้าโครงการ

สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

31 ตุลาคม พ.ศ.2566

บทคัดย่อ

การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของสารสกัดขิงนึ่ง การประคบเต้านมด้วยสมุนไพร และยาหลอก ต่ออัตราการไหลของน้ำนม ปริมาณน้ำนมของมารดาหลังคลอดปกติครรภ์แรก

บทนำ ในปัจจุบันการดูแลมารดาหลังคลอดด้วยการแพทย์แผนไทย มีบทบาทสำคัญมากขึ้น สมุนไพรขิงและการประคบเต้านมสมุนไพร เป็นกิจกรรมด้านการแพทย์แผนไทยที่มีการใช้มากขึ้น หากแต่ยังขาดข้อมูลงานวิจัยทางคลินิกที่มากพอเพื่อจะพิสูจน์ประสิทธิผลและความปลอดภัย ขิง (*Zingiber officinale* Roscoe, Zingiberacae) เป็นสมุนไพรรสเผ็ดร้อนที่ใช้กันมานานในการดูแลมารดาหลังคลอด การประคบเต้านมด้วยสมุนไพรสำหรับสตรีหลังคลอดเป็นการนำลูกประคบสดหรือแห้งมานึ่งร้อนแล้วนำไปประคบตามร่างกาย เพื่อคลายกล้ามเนื้อ ลดอาการปวดเกร็ง โดยมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากขณะตั้งครรภ์ และขณะให้นมบุตร

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการเพิ่มอัตราการไหลของน้ำนมและปริมาณน้ำนม จากสารสกัดขิงนึ่งเปรียบเทียบกับการประคบเต้านมด้วยสมุนไพร และยาหลอก ในหญิงหลังคลอดปกติครรภ์แรก

วิธีการศึกษา การทดลองทางคลินิกแบบ randomized controlled trial กลุ่มตัวอย่างอายุตั้งแต่ 20-34 ปี จำนวนทั้งสิ้น 99 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 33 คน ได้แก่ กลุ่มรับสารสกัดขิงนึ่ง กลุ่มรับยาหลอก กลุ่มรับการประคบเต้านมด้วยลูกประคบสมุนไพร อาสาสมัครกลุ่มรับสารสกัดขิงนึ่ง หรือยาหลอก รับประทานครั้งละ2 แคปซูลครั้งแรกที่หลังคลอด 2 ชั่วโมง - 6 ชั่วโมง หลังจากนั้น หลังอาหารเช้า กลางวัน และเย็น วันละ 3 ครั้ง ต่อเนื่องเป็นเวลา 48 ชั่วโมงหลังคลอด กลุ่มประคบสมุนไพร แพทย์แผนไทยเป็นผู้ประคบ ใช้ลูกประคบสมุนไพรขนาด 250 กรัม ประคบครั้งละ 20 นาที เช้าและเย็น เป็นเวลา 2 วัน จำนวน 4 ครั้ง มีการติดตามอาสาสมัครตั้งแต่ 2 ชั่วโมงแรกหลังคลอด 12 24 36 และ 48 ชั่วโมงหลังคลอด งานวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเมินผลการศึกษาด้วยแบบประเมินอัตราการไหลของน้ำนม เก็บข้อมูล ทุก 6 ชั่วโมง เก็บติดต่อกันจนถึง 48 ชั่วโมงหลังคลอด และ แบบประเมินการเก็บปริมาณน้ำนม (test weight) ใช้วิธีชั่งน้ำหนักทารก ก่อนและหลังดูด (test weight) โดยมีวัดและติดตามผล ทุก 6 ชั่วโมง เริ่มครั้งแรกที่ 2 ชั่วโมงหลังคลอดจนถึง 48 ชั่วโมงหลังคลอด

ผลการศึกษา ผลการเปรียบเทียบระดับการไหลของน้ำนมเต้านมข้างขวาและข้างซ้าย ระหว่างกลุ่มที่ได้รับสารสกัดขิงนึ่ง กลุ่มที่ได้รับยาหลอก และกลุ่มที่ได้รับการประคบเต้านมด้วยสมุนไพร ก่อนเริ่มการทดลอง และ หลังคลอดที่ 12 36 48 ชั่วโมงหลังคลอด พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยการไหลของน้ำนมเต้านมข้างขวาและข้างซ้าย ทั้ง 3 กลุ่มไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) แต่มีค่าความแตกต่างของระดับการไหลของน้ำนมทั้งเต้านมข้างขวาและเต้านมข้างซ้ายของทั้ง 3 กลุ่ม ตั้งแต่ก่อนการทดลอง และ ที่หลังคลอด ที่ 12 24 36 และ 48

ชั่วโมง ของทั้ง 3 กลุ่ม พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรับสารสกัดขิงนึ่ง มีค่าคะแนนการไหลของน้ำนมสูงที่สุดทั้ง 2 เต้า ในทุกช่วงเวลาหลังคลอด โดยความแตกต่างรวมของเต้านมข้างขวา ณ 48 ชั่วโมงหลังคลอด ในกลุ่ม รับสารสกัดขิงนึ่ง กลุ่มประคบเต้านมด้วยสมุนไพร และ ยาหลอก ตามลำดับ คือ 1.27, 1.03 และ 0.88 และเต้านมข้างซ้ายในกลุ่ม รับสารสกัดขิงนึ่ง กลุ่มประคบเต้านมด้วยสมุนไพร และ ยาหลอก ตามลำดับ คือ 1.24, 1.11 และ 1.09 นอกจากนี้ยังพบว่า อัตราการไหลน้ำนมของทั้งเต้านมข้างขวา และ ข้างซ้าย กลุ่มที่มี ธาตุเจ้าเรือนไฟนั้นมีอัตราการไหลของน้ำนมทั้ง 2 ข้างที่มากกว่า กลุ่มธาตุเจ้าเรือน น้ำ ลม ดิน ทั้งก่อนการทดลอง และ หลังคลอด ที่ 12 24 36 และ 48 ชั่วโมง และ ค่าเฉลี่ยของอัตราการไหลของน้ำนม ใน กลุ่มหญิงที่มีกลิ่นตัวหอมเผ็ดนั้น จะมีอัตราการไหลของน้ำนม ที่มากกว่ากลุ่มอื่นตั้งแต่ ก่อนทดลอง หลังคลอดที่ 12 24 36 และ 48 ชั่วโมง ด้านปริมาณน้ำนม กลุ่มรับสารสกัดขิงมีปริมาณมากที่สุด (4.20±11 มิลลิลิตร) เมื่อเทียบกับกลุ่มประคบสมุนไพร(3.8±8 มิลลิลิตร) และ ยาหลอก(2±5 มิลลิลิตร) แต่ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p > 0.05$)

บทสรุป แคปซูลสารสกัดขิงนึ่ง ขนาด 600 มิลลิกรัมต่อวัน ช่วยเพิ่มอัตราการไหลของน้ำนม และ เพิ่มปริมาณน้ำนมหลังคลอดได้ โดยไม่พบอาการไม่พึงประสงค์

คำสำคัญ: ขิง, อัตราการไหลน้ำนม, ปริมาณน้ำนม, มารดาหลังคลอด

กองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
Thai Traditional Medical Knowledge Fund